

JÁTÉKOK ÉS VÉGJÁTÉKOK

A játék bizonyos aspektusai, technikái, válfajai részei az *Ex Symposion* által is vállalt sympós hagyománynak, így az *Új Symposion*ra kivált a 60-as években jellemző kísérletező hajlam, a jelentésadás játékossága, a művészi gesztusok, a provokáció játéka. A játéknak kevésbé a lazaságot, a könnyedséget, a felszabadult örömet mutató attitűdje érvényesül, inkább a felnőtt-séggel szembeállított gyermekiség, a komolytalanság a (túl)szabályozott felnőtt-társadalommal való szembenállás vagy a rendszerein kívül maradás szubverzivitása jut szerephez. Az első nemzedéknél a folyóirat vizuális arculatára, tipográfiájára jellemző a játékosság, a műfajokkal való kísérletezésben, a hagyományokhoz való viszonyban érvényesül ilyen attitűd, ugyanakkor a szerkesztői szerepvállalások, a folyóirat szellemiségére jellemző társadalmi elkötelezettség korántsem nevezhető játékosnak. A Sziveri-nemzedék leginkább a kései szocializmus és kultúrája merevségeit, sznobériáját, prudériáját kezdte ki a játékosság különféle megvalósulási módjaival.

Az *Ex Symposion*ra – bár az indulásában benne volt ez a lehetőség, emlékezzünk csak, a „menekültként” fogadott folyóirat pornográfiaszámmal köszönt be 1992-ben a magyar kultúrába – a Danilo Kišnek emléket állító, „monumentális” második számtól kezdve inkább a vele kapcsolatos elvárásoknak jobban megfelelő komoly, voltaképpen a magaskultúra hagyományait követő, az akadémiai szférával is érintkező attitűd volt a jellemző. Pedig a magyar folyóirat-szerkezetben igencsak identitásadó karaktere lehetett volna egy, a populáris, utcai, underground kulturális szférára akár csak nyitottabb, netán ezeket meghaladóan laza, játékosabb irodalom- és művészettelfogásnak. Persze könnyen meglehet, hogy egy ilyen irány a folyóirat korai megszűnését hozta volna.

A 2012-ben a veszprémi Pannon Egyetemen alapított Sziveri János Intézet 2013 óta évente megrendezte kortárs magyar irodalmi tanácskozásait. Ezek a közelmúlt és a jelen folyóirat-kultúrájával, a nyomtatott folyóiratok és az online digitális nyilvánosság, a digitalizáció, az irodalmi portálok aktuális kérdéseivel, a régi *Mozgó Világgal*, az *Új Symposion*nal, tavaly tavasszal pedig a névadó Sziveri János életművével foglalkoztak, az adott évi Sziveri-napok irodalmi eseményeihez, a Sziveri-díj átadóünnepségéhez kapcsolódva. 2018. április 16-án *Játékok és végjátékok – játékelv, játékmetaforika, játéknarratívák az irodalomban és kultúrában* címmel tanácskoztunk.

2017 tavaszán, amikor a Sziveri Jánosról szóló tanácskozást követően a 2018-as konferenciát terveztem, akkor épp a fentebb a *Sympo* kapcsán is szóba hozott hiányérzet mozdított a játéktéma felé, emlékeztetni kívánva egyrészt arra, hogy végtére is minden művészeti alkotás magában hordozza a szellem játékosságát, másrészt konkrétan is felmutatni kívánva a magyar irodalom és kultúra mégiscsak meglévő játékos hagyományait, harmadrészt – de egyáltalán nem utolsósorban – láttatni kívánva, mennyire perifériára van szorítva a játékosság a magyar kultúrában, mennyire nem szívesen engedjük át a tereinket, akár egy folyóirat, akár egy rendezvény vagy egyszerűen a munka terét a játéknak. Valahogy úgy, ahogy tizedesünk szajkózta a katonaság közhelyes szentenciáját: „Kad radimo, onda radimo, kad se zajebavamo, onda se zajebavamo.” (A Google-fordító rendkívül pocsek, ámde némi játékossággal használható fordítást ad erre a mondatra, úgyhogy hadd maradjon ennek a szövegnek ennyi játéka, hogy meghagyom a mondatot eredetiben.) Nemigen tudom elképzelni például, legfeljebb valamilyen komolyan megfogalmazott turisztikai projekt keretében azt, ami, teszem azt, a nápolyi hétköznapiak része: a helyi gyerkőcök esténként a nápolyi dóm előtti téren fociznak, és senki sem aggódik, hogy emiatt halmazállapotot vált (vagy nem vált) San Gennaro vére.

Az *Ex Symposion* 100. számának második tematikus blokkja az április 16-i tanácskozás előadásaira épül. Losoncz Alpár filozófus, teoretikus, valamint András Ferenc filozófus átfogó, a játék és hatalom, illetve a nyelv, megértés és játék viszonyát taglaló előadásai mellett egy-egy konkrét szerzőről, csoportról, körülhatárolható jelenségkörrel szóló előadásokat hallhattunk és beszélhettünk meg. Ezek közül Szőrényi László Arany János és Petőfi Sándor jól ismert, kultikussá vált (ám mára kevésbé olvasott) levelezéséről beszélt a témánk szempontjai szerint. Medve Zoltán és Orcsik Roland előadásai egymás legfontosabb kontextusait jelentették, az elsüllyedt jugoszláv művészeti Atlantiszt idézték meg. Orcsik Roland az *Új Symposion* értékeléséhez adott szempontokat a játék és káosz gondolkörét mozgósítva, és láttatva, hogy nem csupán a kiszámított jelentés, a célzott művészeti akció hozhat létre releváns művészeti alkotást, hanem a nem tervezettnek is helyet adó, az értelmetlenségig szabad és kiszámíthatatlan játék is. Medve Zoltán a kortárs horvát irodalmat szemlélte, amely jól láthatóan arra a hagyományra támaszkodik, amelynek az *Új Symposion* is részese volt. Voltaképpen ehhez a hagyományhoz kapcsolható a Szegedi Tudományegyetem docensének, Virág Zoltánnak az előadása is, amely *A lágyrészek kifordítása: természetlogika és álanatómia* címmel Benes József művészetéről értekezett, szoroson ugyan nem kötődve a konkrét konferenciátémához, annál inkább viszont a tanácskozást követő megemlékezéshez a 2017. november 23-án elhunyt Benes Józsefről. Ez az előadás nem került be összeállításunkba, megjelent viszont a kecskeméti Forrás 2018. májusi Benes-emlékszámában. A tanácskozás témáját folytatja viszont az összeállításba felkért Horváth Kornélia Petri- és Bedecs László Tandori-esszéje.

A 100. *Ex Symposion* Tarján Tamás-összeállítása és játékos blokkunk nem előre tervezetten került egymás mellé. Tarján Tamás akár előadója is lehetett volna a veszprémi tanácskozásnak. A kérdéskör, illetve a komolyan vett „valóság” és a „komolytalan” játék közötti határok áthágása mindenestre nem volt idegen tőle.